

World Cup på Hamar: Skøyteløpenes uutholdelige letthet

Nils Lid Hjort, professor i matematisk statistikk, UiO

Kronikk, Klassekampen, Maier-dagen 15. desember 2025

(trykket der, med milde endringer, annet foto, og annen layout)

Hvor er sneen som falt ifjor (ja, nasjonalikonet Kuppern fra Kampen sier *sne*), og hvor er historias kraftlinjer blitt av, når det gjelder denne av vår nasjons mest glorverdige glansfylte idretter? Skøyteløp har bergtatt generasjoner av nordmenn, fra den intellektuelle elite til den oppegående arbeiderklasse.

Løperne skrider smukt på den blanke is, i femti kilometer i timen: kommer det et feilskjær i siste indre, blir det en rygg å lime seg til på vekslingssiden, på hvilken måte fekter sekundantene med armene; rundetidene noteres og stirres på, med tilhørende tilrop og engstelige sukk; folket holder pusten og regner febrilsk ut hvor mye Eitrem må slå Kongshaug med på titusen hvis sistnevnte slår førstnevnte med seks tiendedeler på femtenhundre.

*På sporet av de tapte rundetider: Stensen, Storholt, Sjøbrend, Stenshjemmet.
(Foto: Hallgeir Vågenes, VG.)*

Det nøkterne svar er at nei, dette er borte, det er bortgjemt på obskure betalingskanaler, der kulturarvens gjenværende iherdige sjikt betaler kr 399 pr mnd for å få med seg vidunderløpene fra Saltsjøstaden, Calgary, Heerenveen, Inzell og Hamar, mens deres koner har lagt seg og Norge ellers fores med børsnoteringer og engelsk fotball og skiskyting fra Mellom-Europa.

Etter at disse retorisk nødvendige innledende sukk er sukket skal denne sølle ytring konsentrere seg om det som de facto er *nåtiden*, for disse opplyste, i de nær sagt forbausende mange land som frembringer toppløpere – resultatlistene har ikke bare de tradisjonelle akronymer NOR, NED, RUS, SVE, SAM, KAN, JAP, ITA, TYS, men også KOR, KIN, FIN, BEL, FRA, BLR, DAN, ENG, EST, KAZ, UZB, SPA, POR, NZL, AUS, ØST, TPE.

Hva er det som bys oss, i noen stakkarslige helger, med World Cup, i regi av ISU, the International Skating Union, styrt fra Lausanne i skatteflyktningslandet SWI? Hvordan ser skøytesporten faktisk ut, ikke bare for oss gamliser, men for de muligens eksisterende fjortiser og de potensielt gryende interesserte, de som kan spenne sine ski og snøre sine skøyter, samt sofafolket og tribuneloyalistene?

Jo, det er framifrå idrett på et ubegripelig høyt nivå, og vi må gape og klype oss i nærmeste arm, over 33-tallet på femhundre, over en himmelsk økende hærske av folk fra stadig flere land som greier mellom 6:00.23 og 6:09.99 på femtusen. Vi lærer oss alle de nye navn, laugene nikker innforstått til Jilek og Fartsholder og Gross og Malfatti og Sonnekalb og undres på om Bosker har tatt av for mange kilo og om Roest kommer tilbake, etter 2442 dager på toppen av Adelskalenderen, detronisert for et par uker siden av en Wunderkind fra Wisconsin. Det er en sann svir å følge Wiklund, selv når hun taper, og tenk at Bowe har trent så hardt før OL at hun ikke sprekker på den runden hun alltid sprakk på ifjor.

Hver World Cup er krevende greier, og vi trenger tidvis så mange som tre skjermer, simultant: en til å se løpene, en til stadig å sjekke resultater og sammenligne rundetider, og en til å utveksle rop og sukk og løpende analyser med verdensvevens tusener av likesinnede. Takk, for at sivilisasjonen fortsatt eksisterer.

Men, samtidig, er det hele blitt loyet inn i et for monotont og repetitivt spor. En del av disse fantastiske utøvere tilbringer tilsynelatende helg etter helg med ustanselig å gå 1500 m og 5000 m, mens den motsatte flokk like ustanselig løper 500 m og 500 m og 500 m og 500 m (og, joda, noen tusenmeter).

En gang i tiden var det synd på verdens sprintere, for de kunne bare skinne hvert fjerde år. I vår tid er det synd om långskridarna, de som trenger minst fire runder på isen for å vise at de er i verdensklasse. De får knapt gått seg en eneste titusen, og damene (ISU har bestemt at de som har vært «ladies» i hundre år nå skal kalles «women») får aldri lov til å løpe mer enn i fire minutter, etter et djevlesk asymmetrisk argument som pretenderer å bruke symmetri.

Så selv om det er uendelig fascinerende å følge alle disse helter, i deres innviklede opp- og nedturer, sesong etter sesong, der hvert ansiktsuttrykk etter målgang kan finavleses, befinner hele sirkuset seg i det vi må kalle en kritisk og steril periode. Kun i kulturlandet Nederland, med generasjoner av barokkmusikere og skøytereportere i hovedkanaler, lever alt dette omtrent som det skal. I resten av verden aner vi gyngende grunn under skøytebladene.

Vi følger med på Zureks 33.85, 33.90, 33.93, 34.07 og på Lollobrigidas 3:57.65, 3:59.10, 4:02.97. Men selv for dette opplyste sjikt er dette *for lite* og *for meget av det samme*. ISU gir oss presist dette samme, i disse for få World Cup-helger, så lenge sponsorene har råd. De har hellet ut *poengsummer* og *allround* med det sveitsiske sponsorbadevannet, og våre helter får ikke vist frem sine spektre av egenskaper.

Gi oss en Liten Firkamp, la nå damene ta seg en femtusen, gi herrene en 3k, la sprinterne signe dem bli målt i sum, ikke bare i dette stykkevis og delte. Men byen Hamar er i de sveitsiske skruskøytenes vold. Vi trenger bare et glimt af en poengsum forat briste i høi latter af en glæde vi ikke helt kan forklare oss.

Vi *er* takknemlige til reporterne Njåtun og Sundby, som snakker i vei på høyt faglig nivå, der på en betalingskanal, men de sitter dog oftest i et studio i Oslo og ser på den samme skjerm som vi. Vi får ikke de tilleggsopplysninger som idretten er full av og som følgerne trenger, med intervjuer før og etter, forklaringer på løpsdisponeringer, spådommer om OL, og all den ekstranæring som de Evige Samtaler trenger.

Uten kommunismen og skøytesesonger på 1960-tallet hadde ikke Solstad vært Solstad; uten bibelflanellografen og De Fire S-ene hadde ikke Knausgård vært Knausgård; og uten en sirkel is ville landet vært en nasjonalpoet fattigere. Ungdommen med de fortsatt voksende sjeler kan ikke la seg besjele av det vi bydes nå. Vi som vil at vimplene skal smelle på første mai må kreve mer av ISU og av kanalene våre. Hele fredsprosjektet OL er jo i fare.

Gi oss poengsummer og firkamp og variasjon og 3k for herrer og 5k for damer, og gi oss bredere kanaltid med videre folkeoppdragelse. La de tusen blomster blomstre og de titusen metere bli opplevd.

Såkalte referanser

- * *Nesnesitelná lehkost byt*, Kundera 1982
- * *Snows of Yesteryear: Ballade des dames du temps jadis*, Villon 1641
- * *Historias*: bl.a. Haavardsholm
- * Proust: fra omtrent 1913 til omtrent 1927
- * Wiklund: Solstad, 2025
- * Strindberg, 1902
- * Wergeland, 1841
- * Solstad: f.eks. *Roman* 1987
- * Knausgård: f.eks. *Morgenstjernen* (og intervjuer)
- * JE Vold, 1994
- * Mao, Bai Hua Qifang, Bau Jia Zhengming, 1956; «la de hundre blomster blomstre og de hundre skoleretninger strides»; også Kennedy 1963

Bonusspor: debattinnlegg i Aftenposten (februar 2002)

Kvinneres ære skal beskyttes (selv om de er gode på skøyter)

Sex etter skjema

Journalist Name Withheld skriver i sin nær helsides artikkel «Sex foran skjema» (13/2) om kvinnelige idrettsutøvere som viser frem stadig mer av seg selv og sin hud, for penger og oppmerksomhet. Jeg skal ikke her la meg opphisse av damene eller fenomenet som sådan, men vise min forargelse over Holes eksempelliste.

I tillegg til Traa i dusjen nevner Hole Friesinger, Witt, Williams, Butyrskaja og Kournikova. Dette er damer som bevisst har stilt ulike yndigheter til skue, i Stern, Playboy osv. Men så kommer Hole trekkende med påkledd baker for naken smed: «Den kanadiske skøyteløperen Catriona LeMay-Doan er kjent for å gå skjorta av konkurrentene, samtidig som hun ikke er så redd for å kaste sin egen. I fjor ble hun kåret til årets sportskvinne i Canada. Kanskje ikke bare på grunn av kvaliteter på banen?» Det ledsagende bilde viser Catriona i full trikot, men er å finne under etiketten «Posørene».

Sprinter-bøker (fra et møblert hjems hyller): Евгений Грошин, Annie Friesinger, Dan Jansen, Erhard Keller, Catriona Le May-Doan (med hilsen), Dianne Holum (Heidens trener). Grisjins boktittel Илу – илу er lånt fra Søren Kierkegaard (1843). Og ja, jeg har vært journalist i *Speedskating World*.

Det er her jeg må trekke mitt slitte riddersverd, i erkjennelse av at landets militante feminister sannsynligvis har måttet gi opp sin interesse for hurtigløp på skøyter etter den

stemoderlige behandling denne idrett nå har i media. Avsnittet over er nemlig grovt feilaktig og krenkende.

For det første er fru LeMay-Doan høyt respektert i skøytekretser, ikke bare for sine foreløpig tolv verdensrekorder, fem VM og to OL-gull, men for sin hederlighet, beskjedenhets og positive fremferd. At man er aktiv i kirkearbeid og forgrunnsfigur i *Athletes in Action* er ingen garanti for at man ikke stripper på fritiden. Men hun kaster altså hverken skjorte eller trikot for publikum eller media. Hun er bevisst den forbilderolle hun bærer, qua eksponert OL-mester i en populær idrett. Da er det viktig å fremstå nettopp som hun er. Ikke som posør.

For det andre er kommentaren en grov nedvurdering av *sportswoman of the year*-prisen. I Canada henger denne flere grader høyere enn prisen for å være morsomste sportsjournalist i Aftenposten. I Holes setninger ligger det en insinuasjon om at hun ikke ville vunnet prisen om hun ikke hadde vært en vovet skjortekaster.

Når Aftenposten slår LeMay-Doan i naken-hartkorn med Traa og Friesinger er det et medialt overgrep. Det er avisen som er sex foran skjema, og som illustrerer det den pretenderer å sette under sin lupe: den forventning at enhver vakker kvinnelig verdensmester må da enten ha vært naken i Playboy, eller sannelig skynde seg å bli det. Men lupen er et speil, og bevisbyrden snur seg, som i voldtektssaker med litt for pene kvinner.

Kanskje denne avis-lapsus ikke bare skyldes alminnelig sexistisk mannssjåvinisme, men like meget slumsete assosiasjonsbruk og tarvelig kildekritikk. Ja, jeg kan gi Hole navn, nummer og personlige rekorder på fem andre deilige kvinnelige skøyteløpere som har vært halv- eller helnakne i ulike media. Men det er ingen unnskyldning for å sette andre i samme bås, bare fordi de er veldig pene og setter verdensrekorder. På vegne av LeMay-Doan, som jeg har vært i kontakt med, vil jeg håpe at Aftenposten i denne sak legger seg flat, som et avis-papir fra dens sportssider.